УДК 811.16.*821.16.09]-051Пащенко:94(477:497.13)
DOI: https://doi.org/10.17721/1728-2659.2025.38.22

Ольга ПАЛАМАРЧУК, канд. філол. наук, проф.
ORCID ID: 0000-0002-4196-088X
e-mail: palamarcuk@ukr.net
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Тетяна ФУДЕРЕР, д-р філол. наук, проф.
ORCID ID: 0000-0002-3288-909X
e-mail: tetyana.fuderer.tf@gmail.com
Загребський університет, Загреб, Республіка Хорватія

НАУКОВА СПАДЩИНА ЄВГЕНА ПАЩЕНКА В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКО-ХОРВАТСЬКИХ ВЗАЄМИН

У статті проаналізовано і систематизовано багатогранний науковий доробок професора Євгена Миколайовича Пащенка в різних сферах українсько-хорватських та хорватсько-українських культурно-освітніх та мовно-літературних зв'язків. Констатовано різноаспектність творчої та наукової діяльності вченого, широке коло порушених у його працях проблем мовно-культурного, мовно-літературного характеру в окремі періоди становлення і розвитку двосторонніх контактів, зокрема, у поворотні моменти історії обох країн. Схарактеризовано ініціативну, організаторську й практичну діяльність Євгена Миколайовича Пащенка в повноцінному утвердженні україністики в Загребському університеті, особливо у створенні та функціонуванні в ньому відділення україністики та кафедри української мови і літератури як дієвих чинників зростання авторитету України на міжнародній арені, розширення функціонування української мови у світі. Висвітлено багаторічну й успішну роботу Євгена Миколайовича Пащенка – ініціатора й одного із засновників проєкту "Ucrainiana Croatica", а також його високопрофесійну діяльність як упорядника фундаментальних праць хорватських та українських учених. Звернено особливу увагу на багатий фактичний матеріал, високий рівень, наукову достовірність його власних студій видатних персоналій сербської та хорватської літератур, популяризацію й науковий супровід у рамках проєкту "Шлях по Україні". Уперше в науковий обіг авторами статті уведено вичерпну бібліографію публікацій Євгена Миколайовича Пащенка, що, з одного боку, свідчить про його вагомий внесок у царину двосторонніх українсько-хорватських і хорватсько-українських зв'язків, а з іншого – може слугувати надійним орієнтиром для молодих учених-славістів у їхніх наукових дослідженнях.

Ключові слова: ***Євген Миколайович Пащенко, історія славістики, українсько-хорватські і хорватсько-українські культурно-освітні та мовно-літературні зв'язки.***

Вступ

Питання українсько-слов'янського діалогу, у тому числі на територіях, заселених носіями української, сербської та хорватської лінгвокультур, здавна привертали увагу дослідників. Розлога історія українсько-хорватських взаємин (як зазначають О. Дзюба (Дзюба, 2023), М. Карацуба, С. Павлюк (Павлюк, 2015; 2020; 2021), В. Госс) зберігає низку відомих імен – від Ю. Крижанича, славетного культурного діяча Епохи бароко, до сучасних хорватських славістів А. Флакера та А. Менац. У новітній період українсько-хорватських та хорватсько-українських взаємин, особливо після утвердження в 90-х роках минулого століття наших держав як незалежних і суверенних, ці проблеми набувають переосмислення, залучення до їх опрацювання молодшої генерації науковців. Серед славістичних інституцій, які сприяють збереженню й примноженню українсько-хорватських зв'язків у гуманітарно-освітній сфері, належне місце посідає кафедра слов'янської філології Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (нині Київський національний університет імені Тараса Шевченка). Варто зазначити, що вивчення сербохорватської мови було відновлено тут 1974 року (у 1933 р. після реорганізації Київського університету кафедри славістики не стало, бо слов'янознавство було проголошене наукою "фашистською"). Після встановлення двосторонніх відносин між Україною та Хорватією відбувається навчання цих мов як окремішних. Важливу роль у збереженні, популяризації та примноженні традицій двосторонніх зв'язків у мовно-гуманітарній і культурній сферах належить і викладачеві цієї кафедри Євгену Миколайовичу Пащенку, неперсічна особистість якого стала об'єктом нашої уваги. Він належить до невеликого числа тих дослідників, хто "піднімає" українські теми в Хорватії.

Аналіз доступних нам джерел дає підстави стверджувати, що науковий доробок доктора філологічних наук, професора Євгена Миколайовича Пащенка на сьогодні ще не дістав належного опрацювання в українській славістиці. *Метою нашого дослідження* є спроба проаналізувати і систематизувати багатогранну діяльність Євгена Пащенка у сфері українсько-хорватських і хорватсько-українських взаємин.

У вересні 2025 р. Євгенові Миколайовичу Пащенку виповнилося б 75 років…

Результати

Професор, доктор філологічних і історичних наук Євген Пащенко навчався в Київському і Белградському університетах (у рамках взаємного обміну між студентами соціалістичних країн, за відрядженням Міністерства вищої освіти УРСР, навчався у Белградському університеті за спеціальністю "Філолог-славіст, викладач сербохорватської мови та літератури", який успішно закінчив 1974 року. Того ж року в Київському університеті Євген Пащенко заочно отримав кваліфікацію "філолог, викладач української мови та літератури").

Кандидатську дисертацію, присвячену творчості видатного хорватського письменника Владимира Назора, захистив у Інституті мистецтвознавства, фольклору та етнології ім. М. Рильського (спеціалізація "Фольклористика"), докторську з питань українсько-сербських зав'язків доби бароко – в Інституті культури, отримавши вчений ступінь доктора історичних наук (спеціалізація "Теорія та історія культури"). У 1996 р. захистив докторську дисертацію "Українсько-сербські літературні й культурні зв'язки доби бароко XVII–XVIII століть: контакти, типологія, стилістика".

Від лютого 1989 року Євген Миколайович Пащенко працював доцентом на філологічному факультеті в

© Паламарчук Ольга, Фудерер Тетяна, 2025

ISSN 1728-3817

Київському університеті на кафедрі слов'янської філології, сприяв запровадженню окремого вивчення мов – хорватської і сербської. Одночасно з роботою в університеті популяризував Україну за кордоном: у 1990/91 навчальному році за відрядженням Міносвіти СРСР викладав українську мову в СФРЮ. У лютому 1995 року був запрошений на роботу до Міністерства закордонних справ України, з якого відряджений того ж року до Хорватії на посаду першого секретаря Посольства України в Республіці Хорватія.

Перебуваючи на дипломатичній посаді, Євген Миколайович продовжував філологічну діяльність. Зокрема, з його ініціативи було опубліковано сім ґрунтовних видань, серед яких книга, присвячена етногенезу хорватів у зв'язках з Україною (*Etnogeneza i mitologija Hrvata u kontekstu Ukrajine*. Zagreb, 1999), у якій вперше порушено питання про давні зв'язки хорватського етногенезу з теренами України. Наукова праця мала помітний резонанс у хорватському суспільстві, два розділи книги вийшли окремими виданням (Jevgenij Paščenko. *Podrijetlo Hrvata i Ukrajina*. Rijeka, 2006; Jevgenij Paščenko. *Od Kijeva do Poljica. Tragom prastarih migracija*. Zagreb, 2010)[1]. Як співробітник посольства Євген Пащенко організував у відомих часописах (таких як "Хорватська ревія", "Вієнац", "Глас Конціла" та ін.) публікацію тематичних блоків, присвячених Україні, її культурі, історії, літературі; публікацію антологічної добірки української поезії, яку переклала хорватською мовою відомий славіст, академік Антица Менац, опублікувало авторитетне видавництво "Матиця хорватська" (*Ukrajinska lirika*. Zagreb 1998).

З ініціативи посольства, першим Послом якого був Анатолій Шостак, було започатковано справу щодо перетворення лекторату української мови на філософському факультеті Загребського університету на фахове викладання україністики. Лекторат української мови в Загребському університеті був відкритий ще в 1964 р. у рамках співробітництва між тодішніми республіками СРСР і СФРЮ – Україною і Хорватією. Лекторат вели викладачі з України, а Є. Пащенко був лектором української мови в 1990-1991 рр., вже тоді порушуючи питання про заснування кафедри україністики, проте ці ініціативи, що мали розуміння і підтримку хорватської наукової спільноти (зокрема, з боку великого друга України академіка Александра Флакера, завідувача відділенням славістики проф. Миленка Поповича, викладачки української мови Раїси Тростинської), не були реалізовані через розпочату визвольну війну в Хорватії. Повернувшись до Хорватії як незалежної країни в дипломатичній функції, Євген Миколайович відновив ці ініціативи, заснувавши спочатку Студії української мови і літератури, а з часом – кафедру української мови і літератури. У новоствореній установі Є. Пащенко, будучи дипломатом, викладав погодинно "Вступ до культури та цивілізації України". Прагнучи втілити задуманий проєкт із вивчення українсько-хорватських взаємин в історичному розвитку, професор Є. Пащенко залишив дипломатичну роботу і продовжив працювати на кафедрі україністики в Загребському університеті.

Викладаючи історію української літератури різних періодів, Є. Пащенко, як і професори Тетяна Фудерер та Раїса Тростинська, спрямовував студентів на перекладацьку діяльність з метою створити в Хорватії інформативну базу про Україну, що реалізувалось у започаткованій Євгеном Миколайовичем бібліотеці "Ucrainiana Croatica". Задум полягав у серійному виданні перекладів з української мови, створенні бібліотеки наукових видань, які б представляли українсько-хорватські взаємини, окремі теми, регіони, події з широкого кола питань окресленої проблематики.

Перша книга вийшла 2008 року з нагоди 75-річчя Голодомору в Україні. Як зазначив у вступі упорядник Є. Пащенко, хорватська громадськість серед перших у Європі (завдяки активності греко-католицької церкви у Львові, що підтримувала контакти з українською діаспорою на теренах тодішнього Королівства сербів, хорватів і словенців) дізналася про злочини комуністичного режиму в Україні. Із часом ця інформація втрачала резонансність, нівелювалася, а хорватські журналісти про злочини Голодомору дізнавалися від хорватської діаспори, наприклад, в Австралії, де взаємини українських і хорватських переселенців були традиційними. Є. Пащенко підготував матеріали для перекладу хорватською з багатьох джерел, які зробили студенти, викладачі, а задум було реалізовано книгою *Genocidni zločin totalitarnog režima u Ukrajini 1932-1933. Gladomor*. Книга була опублікована в Загребі за підтримки Посольства України (Посол Маркіян Лубківський), поширена серед членів хорватського парламенту, надіслана в усі великі бібліотеки країни, презентувалася по всій країні і за її межами, зокрема, у Боснії та Герцеговині, де мешкає українська діаспора, книга стала посібником для студентів. Наступні видання бібліотеки були присвячені широкому колу питань, зокрема, із життя української діаспори, письменникам України різних часів. Є. Пащенко упорядкував книгу про хорватську Шевченкіану, в якій представив найзначніші праці хорватських авторів про Кобзаря (*Hrvatska ševčenkiana*. Zagreb, 2011). З нагоди 200-річчя народження українського поета "Матиця хорватська" опублікувала двомовне видання поезій у перекладі А. Менац (упоряд. Є. Пащенко, примітки Р. Тростинської) – *Taras Ševčenko. Izabrane poezije*. Zagreb. 2014. З нагоди відкриття Посольством України в Хорватії пам'ятника Івану Франку, який у 1908-1909 рр. перебував там на лікуванні, порушено питання про необхідність монографічного видання на тему зв'язків І. Франка з Хорватією, яку підготував викладач Дрогобицького університету Володимир Галик, переклад здійснив асистент загребської україністики Домагой Кличек (Volodymyr Galyk. *Ivan Franko i hrvatska kulturna baština*. Zagreb, 2012). Опубліковано книги перекладів: *Bogdan Igor Antonyč. Most iznad vremena*. Zagreb, 2011, переклад Дубравки Сесар, упорядник Є. Пащенко; *Marija Matios. Sladka Darica*. Zagreb, 2011, переклад Діани Ділл, передмова Є. Пащенка; *Roman Lubkivs'kyj. Zemlja preobražaja. Pjesme*. Zagreb, 2016, переклад Йосипа Ралашича та ін., передмова Є. Пащенка, ілюстрації Наді Жиляк.

Окремий блок бібліотеки, присвячений висвітленню зв'язків і компаративним дослідженням, представлений у бібліотеці монографіями Є. Пащенка *Ukrajinsko-hrvatske književne poredbe* (Split, 2010); *Slavist i imperij. Vatroslav Jagić između Galicije, Malorusije i Ukrajine* (Zagreb, 2010); *Od Kijeva do Poljica. Tragom prastarih migracija* (Zagreb, 2010). Авторитетне видавництво "Матиця хорватська" опублікувало фундаментальне дослідження *Jevgenij Paščenko. Juraj Križanić i Ukrajina. Graditelji europske kršćanske unije* (Zagreb 2015, 503 с.), рецензентами якого є відомі вчені – академіки-хорватисти Стєпан Дам'янович, Йосип Братулич, теолог Звонимир Куречич. З нагоди 100-річчя Першої світової війни

[1] https://jevgenij-pascenko.com/zivotopis/

Хорватський державний архів опублікував монографію Є. Пащенка *Hrvatski grobovi 1914–1918. Karpati, Galicija, Bukovina* (Zagreb, 2016). Книга вперше представила хорватській аудиторії регіони, у яких перебували й гинули хорватські вояки, де автор знайшов забуті поховання, пам'ятники хорватам. У фондах Хорватського державного архіву дослідник виявив і опублікував у книзі значну кількість фотографій з тих часів, ідентифікував місця зроблених знімків, що загалом становить значний матеріал для подальшого вивчення творчості Мирослава Крлежи, який, перебував на фронтах Галичини і відобразив події того часу пізніше у своїх творах. Книга мала широкий розголос у Хорватії, була представлена в медіа, на державному телебаченні, відбулися численні презентації книги по країні, викликаючи великий інтерес до знайдених в архівах Відня й опублікованих імен полеглих.

Окремий блок бібліотеки "Ucrainiana Croatica" становлять видання проєкту *Шлях по Україні*, задумані як тематичні збірники перекладів наукових праць українських вчених – з метою представити окремі регіони з висвітленням актуальних для хорватської аудиторії питань. Перша книга блоку присвячена Закарпаттю і висвітлює, зокрема, позиції українських вчених щодо так званого політичного русинства: *Zakarpats'ka Ukrajina: povijest – tradicija – identitet* (Zagreb, 2013). Наступна книга *Ukrajinski Karpati* (Zagreb, 2014) побудована на працях українських археологів, етнологів та інших і підготовлена у співпраці з Інститутом етнології у Львові; книга *Ukrajinska Galicija* (Zagreb, 2015) представляє регіон перекладами праць учених Львова й області, ознайомлюючи хорватську аудиторію з недостатньо відомою назвою *Галичина*, її історією, літературою (у центрі – постать Івана Франка).

Регіони та визначні місця і постаті України представлено в книгах Mykola Kugutjak *Prikarpatska Galicija* (2017), *Bukovina* (2018); *Kamena svetišta ukrajinskih Karpata* (2018), *Krim kroz povijest* (2020) та в збірнику *Lesja Ukrajinka i kultura moderne* (2020), хорватському виданні до 150-річчя народження Лесі Українки, у якому творчість поетеси представлена як контрдискурс російському антиукраїнізму. Актуальна проблема російської агресії на Україну представлена у книзі *Istočna Ukrajina. Donbas* (2019), а історія і сьогодення греко-католицької церкви в Україні – у виданні *Ukrajinska grkokatolička crkva* (2020). Як дидактичний матеріал для студентів, а також широкої аудиторії – добре знаним є відеофільм з історії українсько-хорватських зв'язків – екскурсія по Києву, яку проводить Є. Пащенко з аспекту історичних взаємин між Україною і Хорватією; зроблено аудіокнигу *Музична подорож Україною* (пер. хорват. мовою італ. вид-я Кшіштоф Vjernicki. *Ukrajina. Glazbeno putovanje.* Audioknjiga. CD MP3, текст читає Є. Пащенко).

Загалом протягом 2008–2020 років опубліковано понад 20 книг бібліотеки "Ucrainiana Croatica". Усі видання бібліотеки "Ucrainiana Croatica" базуються на матеріалах з наукових установ України, з якими Загребський університет або філософський факультет чи кафедра україністики мають угоди про співробітництво – Київський, Львівський, Прикарпатський, Чернівецький університети. Переклади здійснюють студенти 5-го курсу україністики згідно з програмою навчання магістрів. Книги видає створене при кафедрі Товариство Хорватсько-українське співробітництво (HORUS), яке очолював Євген Пащенко. Публікація книг реалізується за фінансової підтримки факультету або Міністерства закордонних справ Республіки Хорватії та інших джерел.

Дискусія і висновки

Внесок професора Є. Пащенка в хорватську україністику та українську хорватистику ілюструє, зокрема, і бібліографія бібліотеки "Ucrainiana Croatica", яку заснував і впорядкував учений:

Katedra za ukrajinski jezik i književnost,
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
Knjižnica Ucrainiana Croatica

• Genocidni zločin totalitarnog režima u Ukrajini. 1932–1933. Голодомор / Gladomor. Uredio: dr. Jevgenij Paščenko. Knjižnica Ucrainiana Croatica, knjiga 1. Zagreb: Udruga Hrvatsko-ukrajinska suradnja, 2007, 324 str.

• o. Ivan Barščevski, Olja Barščevski, Željko Peh. Jubilej 100. godišnjice osnivanja grkokatoličkih župa Sibinj, Gornji Andrijevci, Slavonski Brod. 1908–2008. Sibinj–Slavonski Brod, 2009, 380 str.

• Jevgenij Paščenko. Ukrajinsko-hrvatske književne poredbe. Split: Književni krug, 2010, 283 str.

• Jevgenij Paščenko. Slavist i imperiji. Vatroslav Jagić između Galicije, Malorusije i Ukrajine. Zagreb, 2010, 71 str.

• Jevgenij Paščenko. Od Kijeva do Poljica. Tragom prastarih migracija. Zagreb, 2010, 104 str.

• Hrvatska ševčenkiana. Priredio Jevgenij Paščenko. Zagreb, 2011, 211 str.

• Bogdan Igor Antonyč. Most iznad vremena. Pjesme. Prepjev s ukrajinskoga Dubravka Dorotić Sesar. Ur. Jevgenij Paščenko i dr. Zagreb: Udruga hrvatskih ukrajinista, 2011, 155 str.

• Marija Matios. Slatka Darica. Drama u tri života. S ukrajinskoga prevela Dijana Dill. Zagreb, 2011. 129 str.

• Volodymyr Galyk. Ivan Franko i hrvatska kulturna baština. Zagreb, 2012. 153 str.

• Zakarpats'ka Ukrajina: povijest – tradicija – identitet. Zbornik radova (prijevod s ukrajinskoga). Priredio Jevgenij Paščenko. Knjižnica Ucrainiana Croatica, knjiga 10. Zagreb: Katedra za ukrajinski jezik i književnost Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, 420 str.

Zakarpats'ka Ukrajina: povijest – tradicija – identitet. Zbornik radova (prijevod s ukrajinskoga). Priredio Jevgenij Paščenko. Drugo, ponovljeno izdanje. Novi Sad, 2017.

• Ukrajinski Karpati. Etnogeneza-arheologija-etnologija. Zbornik radova (prijevod s ukrajinskoga). Priredio Jevgenij Paščenko. Knjižnica Ucrainiana Croatica, knjiga 11. Zagreb: Katedra za ukrajinski jezik i književnost Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, 2014, 560 str.

• Ukrajinska Galicija (prijevodi s ukrajinskoga). Uredio Jevgenij Paščenko. Knjižnica Ucrainiana Croatica, knjiga 12. Zagreb: Katedra za ukrajinski jezik i književnost Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2015, 550 str.

• Roman Lubkivs'kyj. Zemlja preobražaja. Izbor Josip Ralašić. Preveli s ukrajinskoga Josip Ralašić, Zrinka Suk, Iva Dejanović, Kristina Barać. Ilustracije Nada Žiljak. Biblioteka Ucrainiana Croatica, knjiga 13. Zagreb: Katedra za ukrajinski jezik i književnost Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu2015, 67 str.

• Prikarpatska Galicija (prijevodi s ukrajinskoga). Priredili Jevgenij Paščenko i Tetyana Fuderer. Biblioteka Ucrainiana Croatica, knjiga 14. Zagreb: Katedra za ukrajinski jezik i književnost Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2017, 300 str.

• Bukovina. Буковина (prijevodi s ukrajinskoga). Priredili Jevgenij Paščenko i Tetyana Fuderer. Knjižnica Ucrainiana Croatica, knjiga 15. Zagreb: Katedra za ukrajinski jezik i književnost Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2017, 176 str.

• Mykola Kuǧutjak. Kamena svetišta ukrajinskih Karpata (prijevodi s ukrajinskoga). Priredili Jevgenij Paščenko i

ISSN 1728-3817

Tetyana Fuderer. Knjižnica Ucrainiana Croatica, knjiga 16. Zagreb: Katedra za ukrajinski jezik i književnost Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb, 2018, 174 str.

• Українське село на Східному фронті 1914року у фотографіях хорватських військових. Публікація, упорядкування проф. Євгена Пащенка. Ukrajinsko selo na Istočnom bojištu 1914–1918. na fotografijama hrvatskih vojnika. Publikacija, priređivanje prof. Jevgenija Paščenko. Загреб – Львів, 2018.

• Tragom hrvatskih domobrana. Istočno bojište 1914–1918. Zagreb: Udruga Hrvatsko-ukrajinska suradnja, 2018, 184 str.

• Kšištof Vjernicki. Ukrajina. Glazbeno putovanje. Tekst čita Jevgenij Paščenko. Knjižnica Ucrainiana Croatica, 19. Zagreb – Ljviv, 2019.

• Istočna Ukrajina. Donbas (prijevodi s ukrajinskoga). Priredio Jevgenij Paščenko. Knjižnica Ucrainiana Croatica, knjiga 20. Zagreb: Katedra za ukrajinski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Udruga Hrvatsko-ukrajinska suradnja, 2019, 237 str.

• Krim kroz povijest (prijevodi s ukrajinskoga). Priredio Jevgenij Paščenko. Knjižnica Ucrainiana Croatica, knjiga 21. Zagreb: Katedra za ukrajinski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Udruga Hrvatsko-ukrajinska suradnja, 2019, 184 str.

• Ukrajinska grkokatolička crkva (prijevodi s ukrajinskoga). Priredio Jevgenij Paščenko. Knjižnica Ucrainiana Croatica, knjiga 22. Zagreb: Katedra za ukrajinski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Udruga Hrvatsko-ukrajinska suradnja, 2020, 234 str.

• Lesja Ukrajinka i kultura ukrajinske moderne. Prigodom 150. rodišnice rođenja Lesje Ukrajinke. Prijevodi s ukrajinskoga. Priredili Jevgenij Paščenko i Tetyana Fuderer. Knjižnica Ucrainiana Croatica, knjiga 23. Zagreb: Katedra za ukrajinski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Udruga Hrvatsko-ukrajinska suradnja, 2020, 520 str.

*

Jevgenij Paščenko. Hrvatski grobovi 1914–1918. Karpati, Galicija, Bukovina. Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 2016, 210 str.

Jevgenij Paščenko. Juraj Križanić i Ukrajina. Graditelji europske kršćanske unije. Biblioteka Historia. Knjiga 2. Zagreb: Matica hrvatska, 2015, 502 str.

Jevgenij Paščenko. Podrijetlo Hrvata i Ukrajina. Rijeka: Maveda, 2006, 163 str. Drugo izdanje poglavlja iz knjige Etnogeneza i mitologija Hrvata u kontekstu Ukrajine, Zagreb, 1999.

Evgen Paščenko. Etnogeneza i mitologija Hrvata u kontekstu Ukrajine. Zagreb: Meditor, 1999, 330 str.

Невтіленим за життя Є. Пащенка залишився проєкт публікації рукопису *Mitološki korijeni Raguze-Dubrovnika. Pokušaj rekonstrukcije*, виґрунтованого на розділі про Рагузу – Дубровник із монографії *Etnogeneza i mitologija Hrvata u kontekstu Ukrajine* (1999). У праці топонімічна пара Рагуза – Дубровник розглядається як своєрідна модель слов'янсько-неслов'янських взаємопереплетень і як модель хорватського етногенезу, у тлумаченні якої Є. Пащенко відводив важливу роль Україні, засновуючи дослідження на старохорватському й староукраїнському контексті. Рецензентами праці виступили хорватський історик мистецтва Владимир Петер Госс (Goss, 2021) та етнологиня Єлка Вінце Паллуа (Vince Pallua, 2021), які рекомендували рукопис до друку після смерті професора Пащенка, підкреслюючи важливу роль праці у висвітленні виникнення одного з важливих просторів Середземномор'я і Європи в цілому, інтердисциплінарність підходу до висвітлення проблеми і загальну ерудицію автора, помножену на поетичну душу.

Професор Є. Пащенко вказував на необхідність відтворення історії зарубіжної україністики, представники якої опиралися на досягнення західної науки, а вагомі результати їхніх досліджень у певні історичні епохи мали важливий вплив на національне українознавство. У цьому контексті слід виділити такі його статті, присвячені історії хорватської україністики: *У витоків хорватської україністики: Юрай Крижанич* (Пащенко, 2010); *Основні етапи розвитку україністики у Хорватії* (Пащенко, 2013) і *Етапи становлення україністики в Хорватії (до історії зарубіжного українознавства)* (Пащенко, 2017).

Творча і наукова діяльність Євгена Миколайовича Пащенка отримала високу оцінку наукових, державних інституцій, визнання громадськості. Він нагороджений багатьма відзнаками, серед них: Диплом і медаль з премією для молодих учених Президії Академії наук України за цикл робіт "У братерському єднанні. Українська література, фольклор і мистецтво у міжслов'янських взаєминах"(1982); Почесна грамота голови Хорватського сабору за особливий внесок у просуванні співробітництва між двома країнами, хорватським і українським народом (2001); Почесна Грамота і медаль Верховної Ради України "За особливі заслуги перед Українським народом" (2010); Подяки Посольства України в Республіці Хорватія – "За вагомий внесок у розбудову співробітництва між Україною та Республікою Хорватія та зміцнення дружніх відносин між нашими народами" (2006); "За особистий видатний внесок у розвиток хорватської україністики та українсько-хорватського наукового і культурного співробітництва" (2009); Грамота ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка "За вагомий внесок у запровадження спеціальності "хорватська мова і література" в Україні, високопрофесійну підготовку спеціалістів у галузі хорватської філології в Україні та української культури, поглиблення наукових і культурних взаємин між Хорватією та Україною" (2018); Подяки від: Союзу русинів і українців Республіки Хорватія "За особливий внесок в діяльність, представлення і збереження національної самобутності русинів-українців у культурі, освіті й інформації" (1998); Української спільноти Республіки Хорватія "За участь у відзначенні 40-річчя товариства "Україна" (2019); Координації хорватських товариств дружби "За поглиблення дружніх зв'язків і співробітництва між республікою Хорватією і Україною" (1995); Мотоклубу спеціальної поліції з періоду визвольної війни "За підтримку в реалізації проєкту "Хорватські вояки – Україна"" (2018) та ряду інших товариств, організацій Хорватії.

Плідна, багатогранна, значною мірою – новаторська робота Євгена Миколайовича Пащенка, безперечно, заслуговує на ґрунтовне вивчення його славістичної спадщини. Наш матеріал уперше подає загальну картину його наукової діяльності, яка потребує детального опрацювання його славістичних праць.

Джерела фінансування. Фінансування забезпечено Київським національним університетом імені Тараса Шевченка.

Список використаних джерел

Дзюба, О.І. (2023). *Пащенко Євген Миколайович*. Енциклопедія сучасної України. https://esu.com.ua/article-881215

Павлюк, С., & Пащенко, Є. (2015). Українські науковці хорватською мовою. *Народознавчі зошити*, 2(122), 516–519. http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaZo_2015_2_31

Павлюк, С. (2020). Євген Пащенко і український напрям у хорватській славістиці. *Народознавчі зошити*, 2(152), 251–259. https://nz.lviv.ua/archiv/2020-2/3.pdf

Павлюк, С. (2021). У вінок пам'яті Євгена Пащенка. *Народознавчі зошити*, 3(159), 756–760. https://nz.lviv.ua/archiv/2021-3/33.pdf

Пащенко, Є.М. (2010). У витоків хорватської україністики: Юрай Крижанич. У О.Л. Паламарчук (Ред.), *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*, 11 (с. 386–392). Київський національний університет імені Тараса Шевченка. http://nbuv.gov.ua/UJRN/kdsm_2010_11_57

Пащенко, Євгеній. (2013). Основні етапи розвитку україністики у Хорватії. *Проблеми слов'янознавства*, 62, 192–198.

Пащенко, Є. (2017). Етапи становлення україністики в Хорватії (до історії зарубіжного українознавства). У Г. Скрипник (Ред.), *VIII Міжнародний конгрес україністів. Українознавство. Освіта. Збірник наукових статей*. Ч. 2. (с. 30–55). ІМФЕ ім. М.Т. Рильського.

Goss, V.P. (2021). *Jevgenij Paščenko. Mitološki korijeni Raguze – Dubrovnika. Pokušaj rekonstrukcije.* Osvrt [Neobjavljena recenzija]. Sveučilište u Rijeci.

Vince Pallua, J. (2021). *Jevgenij Paščenko: Mitološki korijeni Raguze – Dubrovnika. Pokušaj rekonstrukcije.* Recenzija [Neobjavljena recenzija]. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.

References

Dziuba, O. I. (2023). *Pashchenko Yevhen Mykolaiovych. Encyclopedia of Modern Ukraine* [in Ukrainian]. https://esu.com.ua/article-881215

Goss, V.P. (2021). *Jevgenij Paščenko. The Mythological Roots of Ragusa-Dubrovnik. An Attempt at Reconstruction.* Review [Unpublished review]. University of Rijeka.

Pashchenko, Ye.M. (2010). At the origins of Ukrainian studies in Croatia: Juraj Križanić. In O.L. Palamarchuk (Ed.), *Comparative studies of Slavic languages and literatures. In Memory of Academician Leonid Bulakhovskyi*, 11 (pp. 386–392). Taras Shevchenko National University of Kyiv [in Ukrainian]. http://nbuv.gov.ua/UJRN/kdsm_2010_11_57

Pashchenko, Eugeny. (2013). Main steps of Ukrainian studies in Croatia. *Problems of Slavonic studies*, 62, 192–198 [in Ukrainian].

Pashchenko, Ye. (2017). Stages in the formation of Ukrainian studies in Croatia (to the history of foreign Ukrainian studies). In H. Skrypnyk (Ed.), *VIII International Congress of Ukrainian Studies. Ukrainian Studies. Education. Collection of Scientific articles.* Part 2. (pp. 30–55). UIA; M.T. Rylskyi Institute of Ukrainian Studies [in Ukrainian].

Pavliuk, S., & Pashchenko, Ye. (2015). Ukrainian scientists writing in Croatian. *The Ethnology notebooks*, 2(122), 516–519 [in Ukrainian]. http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaZo_2015_2_31

Pavliuk, S. (2020). Yevhen Pashchenko and the Ukrainian stand in Croatian Slavic studies. *The Ethnology notebooks*, 2(152), 251–259 [in Ukrainian].https://nz.lviv.ua/archiv/2020-2/3.pdf

Pavliuk, S. (2021). In Memory of Yevhen Pashchenko. *The Ethnology notebooks*, 3(159), 756–760 [in Ukrainian]. https://nz.lviv.ua/archiv/2021-3/33.pdf

Vince Pallua, J. (2021). *Jevgenij Paščenko: The Mythological Roots of Ragusa – Dubrovnik. An Attempt at Reconstruction*. Review [Unpublished review]. Ivo Pilar Institute of Social Sciences.

Отримано редакцією журналу / Received: 23.06.25
Прорецензовано / Revised: 30.07.25
Схвалено до друку / Accepted: 30.09.25

Olga PALAMARCHUK, PhD (Philol.), Prof.
ORCID ID: 0000-0002-4196-088X
e-mail: palamarcuk@ukr.net
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Tetyana FUDERER, DSc (Philol.), Prof.
ORCID ID: 0000-0002-3288-909X
e-mail: tetyana.fuderer.tf@gmail.com
University of Zagreb, Zagreb, Republic of Croatia

THE SCIENTIFIC HERITAGE OF YEVHEN PASHCHENKO IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN-CROATIAN RELATIONS

The article analyzes and systematizes the versatile scientific achievements of Professor Yevhen Mykolayovych Pashchenko in various spheres of Ukrainian-Croatian and Croatian-Ukrainian cultural, educational, linguistic and literary relations. The versatile nature of his scientific and educational activities, a wide range of linguistic, cultural and literary issues raised in his works during certain periods of the formation and development of bilateral contacts between Ukraine and Croatia, in particular, at the turning points in the history of both countries, are underlined. The contribution of Y. M. Pashchenko into establishing of Ukrainian studies at the University of Zagreb is emphasized. Especially if we focus on the creation and functioning of Ukrainian studies and the Department of Ukrainian Language and Literature. These important factors increased the authority of Ukraine in the international arena, expanding the functioning of the Ukrainian language in the world. The successful years of work highlight Y. M. Pashchenko as the initiator and one of the founders of the "Ucrainian Croatica" project, as well as his editorial work with the fundamental achievements of Croatian and Ukrainian scholars. Particular attention is paid to the rich factual material, high level, scientific reliability of his own studies dedicated to outstanding personalities of Croatian and Serbian literature, popularization and scientific support within the framework of the project "The Path through Ukraine". For the first time, the authors of the article have introduced into scientific circulation an exhaustive bibliography of Y. M. Pashchenko's publications, which, on one hand, testifies to his significant contribution to the bilateral Ukrainian-Croatian and Croatian-Ukrainian relations. On the other hand, his bibliography can serve as a reliable reference point for young Slavic scholars in their scientific research.

K e y w o r d s : ***Yevhen Mykolayovych Pashchenko, history of Slavic studies, Ukrainian-Croatian and Croatian-Ukrainian cultural, educational, linguistic and literary relations***

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.